

Türkiye’de Cumhuriyet’in İlanını ABD Basını Nasıl Gördü?

How the U.S. Press Perceived the Proclamation of the Republic in Türkiye?

Mehmet OKUR *
Abdullah BERK **

* Prof. Dr., Karadeniz Teknik
Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi
Tarih Bölümü
okur25@yahoo.com

ORCID: 0000-0002-8788-9038
Trabzon / TÜRKİYE

** Dr Öğrencisi Karadeniz Technical
University Institute of Social
Sciences Department of History
abdullah.berk@yahoo.com

ORCID: 0000-0003-2087-0006
Trabzon / TÜRKİYE

* Prof. Dr. Karadeniz Technical
University, Faculty of Literature
Department of History
okur25@yahoo.com

ORCID: 0000-0002-8788-9038
Trabzon / TÜRKİYE

** PhD Student Karadeniz Technical
University Institute of Social
Sciences Department of History
abdullah.berk@yahoo.com

ORCID: 0000-0003-2087-0006
Trabzon / TÜRKİYE

Başvuru/Submitted: 20/12/2022

Kabul/Accepted: 27/03/2023

Öz

Millî Mücadele döneminde gerek kongreler gerekse Büyük Millet Meclisi’nde vurgulanan halk egemenliği kavramı esasında büyük zaferin ardından Cumhuriyet’e doğru evrilecek sürecin bir nevi habercisi olmuştur. Ancak vatanın bütünlüğü ve milletin bağımsızlığının ön planda olduğu bu dönemde Cumhuriyet düşüncesi zikredilmemiş, Cumhuriyet’in ilanına kadar Anadolu hareketinin mahiyeti ancak milli egemenlik kavramıyla sınırlı kalabilmiştir. Dış dünya tarafından yakından takip edilen bu dönem büyük bir güç olarak ortaya çıkan Amerika Birleşik Devletleri’ndeki basın tarafından da izlenmiş, Anadolu’daki gelişmelerle birlikte yeni Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluş süreci çeşitli haber ve yorumlarla Amerikan kamuoyuna aktarılmıştır. Cumhuriyet’e doğru ilerleyen bu dönem boyunca Türkiye konusunda iç ve dış kamuoyunda ismi en çok gündemde olan kişi ise yeni rejimin mimarı olan Mustafa Kemal Paşa olmuştur. Başlarda kendisi Ankara hükümeti ile ilgili ABD basınına yansıyan açıklamalarında Cumhuriyet ifadesini kullanmazken, bu yönetim şekline mesafeli bir pozisyon almış ve Cumhuriyet’in ilanı öncesinde izlenen temkinli politikayı bizzat yürütmüştür. Öte yandan Millî Mücadele hareketinin Bolşevizm’e kayma tehlikesi bu dönemde İtilaf Devletleri tarafından dile getirilirken, Ankara’dan iletilen ve bu tehlikeyi canlı tutan uyarı niteliğindeki açıklamalar gazete sütunlarında yer bulmuştur. Ekim 1923’te Cumhuriyet’in ilan edilerek rejimin adının resmen konulması Amerikan gazetelerinde yer yer övgü, yer yer de otoriter bir rejime gidiş endişesiyle yorumlanmış, Mustafa Kemal ise söz konusu haberlerde öne çıkan isim olmuştur.

Anahtar Kelimeler:

ABD Basını, Türkiye, Cumhuriyet, Mustafa Kemal.

Abstract

The concept of popular sovereignty, which was emphasized both in the congresses period and in the Grand National Assembly during the National Struggle, was actually a sign of the process that would turn into the Republic after the great victory. The idea of the Republic, however, was not mentioned in that period as the integrity of the homeland and the national independence were prioritized. Thus, Anatolian movement could be limited to the concept of national sovereignty until the proclamation of the Republic. That period,

which was followed closely by many countries, was also observed by United States of America which emerged as a great power. U.S press released foundation process of the Republic of Türkiye together with the other developments in Anatolia to American public with various comments. Throughout that period, the figure whose name most remained on the agenda in the domestic and foreign public opinion regarding Türkiye was Mustafa Kemal Pasha the founding father of the new regime. In the beginning, while he did not use the word "Republic" in his statements to U.S press about Ankara government, he stood aloof from this regime and carried out the cautious policy followed before the proclamation of the Republic. On the other hand, while Entente Powers was putting forward the danger of Bolshevism for National Struggle movement, warning statements from Ankara that kept this danger alive were reflected in newspaper columns. The proclamation of the Republic in October 1923 and naming the regime officially were interpreted in American newspapers with praise and sometimes with the concern that Türkiye might be an authoritarian regime and Mustafa Kemal became the prominent figure in the news.

Keywords:

The U.S. Press, Türkiye, Republic, Mustafa Kemal.

Makale Bilgileri

Etik Kurul Kararı:	Etik Kurul Kararından muaftır.
Katılımcı Rızası:	Katılımı yok.
Mali Destek:	Çalışma için herhangi bir kurum ve projeden mali destek alınmamıştır.
Çıkar Çatışması:	Çalışmada kişiler ve kurumlar arası çıkar çatışması bulunmamaktadır.
Telif Hakları:	Çalışmada kullanılan görsellerle ilgili telif hakkı sahiplerinden gerekli izinler alınmıştır.
Değerlendirme:	İki dış hakem / Çift taraflı körleme.
Benzerlik Taraması:	Yapıldı – iThenticate.
Etik Beyan:	sutad@selcuk.edu.tr, selcukturkiyat@gmail.com
Lisans:	Bu eser Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası (CC BY-NC 4.0) lisansı ile lisanslanmıştır.

Article Information

Ethics Committee Approval:	It is exempt from the Ethics Committee Approval.
Informed Consent:	No participants.
Financial Support:	The study received no financial support from any institution or project.
Conflict of Interest:	No conflict of interest.
Copyrights:	The required permissions have been obtained from the copyright holders for the images and photos used in the study.
Assessment:	Two external referees / Double blind.
Similarity Screening:	Checked – iThenticate.
Ethical Statement:	selcukturkiyat@gmail.com, fatihnumankb@selcuk.edu.tr
License:	Content of this Journal is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0)

Giriş

Tarihte ulusal bağımsızlık gibi kesin bir amacı olan toplumsal hareketler etkin bir mücadeleyi, bazen de ortak bir halk hareketiyle var olan düzeni değiştirmeyi hedefleyen bir süreci de beraberinde getirmiştir. Bu yönde ortaya çıkan birçok siyasal harekete birden fazla önder veya Max Weber'in dediği gibi "karizmatik" bir lider öncülük etmiştir (Burke, 2013, s. 94-95). 29 Ekim 1923'te ilan edilen Cumhuriyet de şüphesiz Mustafa Kemal Paşa'nın öncülüğünde ve onun kararlı rolüyle hayata geçebilmiştir. Bu doğrultuda Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasının ardından işgallere karşı başlatılan ve yaklaşık dört yıl süren Millî Mücadele döneminin 11 Ekim 1922 tarihinde Mudanya Mütarekesi ile neticelenmesi Türk milleti açısından yeni bir sürecin de başlangıcı olmuştur. Nitekim bu zafer aynı zamanda muzaffer Başkomutan Mustafa Kemal Paşa'ya ileride kurulacak olan yeni devlet şeklinin Cumhuriyet olması yolunu da açmıştır. Esasında Mustafa Kemal Paşa henüz Millî Mücadele devam ederken aklındaki ideal yönetim şeklinin cumhuriyet olduğunu açıkça ilan etmese de bu fikri en yakınındaki kişilerle paylaşmıştır (Kansu, 1986, s. 74).¹ Hatta Amasya Genelgesi'nde geçen "milletin bağımsızlığını yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır" ifadesi ile Erzurum Kongresi'nde alınan "Kuvay-ı Milliye'yi amil ve millet iradesini hâkim kılmak esastır" maddesi başta olmak üzere milli egemenlik yolunda alınan tüm kararlar yeni yönetim şeklinin belli ipuçlarını da birer birer ortaya çıkarmıştır. Askeri zaferden kısa süre sonra başlayan Lozan Konferansı'na Osmanlı Hükümeti'nin de dâhil edilmeye çalışılması Mustafa Kemal Paşa'ya milli egemenlik yolunda önemli bir engeli daha aşma fırsatı vermiş ve 1 Kasım 1922'de saltanat kaldırılarak Millî Mücadeleyi anlamlı kılan yeni bir döneme geçilmiştir. Böylece Türklerin asırlardır uyguladığı ve son zamanlarda kendisini çağdaş dünyadan geri bırakan yönetim anlayışı kökten değişmiş, aşamalı bir şekilde Cumhuriyet rejimiyle sonuçlanacak gelişmelerin yaşanması mümkün hale gelmiştir (Akbulut, 2002, s. 648).

Türkiye Cumhuriyeti devletinin kuruluş sürecini de teşkil eden bu kökten değişiklik doğudan batıya hemen tüm dünyada büyük yankı uyandırmıştır. Cumhuriyetin ilanı ve takip eden inkılaplar, Büyük Devletlerin sömürüsüne maruz kalan ülkelerde gıpta ile izlenerek örnek alınırken, Avrupa ve ABD'de de ise şaşkınlık, zaman zaman da milli devlet özelinde otoriter bir yönetim olarak yorumlanmıştır. ABD, bağımsızlığından beri gerek hükümet gerekse kamuoyu olarak Osmanlı/Türkiye'deki gelişmeleri yakından takip eden ülkelerin başında gelmektedir. Kısa sürede emperyal bir güç haline gelmeye başlaması, Osmanlı Devleti ile yapmış olduğu ticari ilişkiler (Armaoğlu, 1991, s. 1-14; Erol, (bty), s. 14-16; Kurat, 1959, s. 16; Köprülü, 1987, s. 932-934), Anadolu'dan Amerika'ya göç eden Hristiyan azınlıkların, özellikle de Ermenilerin oluşturduğu kamuoyu (Şimşir, 2005, s. 18; Önay, 2011, s. 232-235) ve Türkiye'nin stratejik konumu ABD'nin Türkiye'ye yakın ilgisinin başlıca sebepleri olarak sayılabilir. Nitekim ABD Osmanlı'nın son dönemlerinde Hristiyan

¹ Mazhar Müfit Kansu'nun belirttiğine göre Erzurum Kongresi'nin hemen öncesinde kendisi Mustafa Kemal Paşa'ya kazanılacak zafer halinde ileride yönetim şeklinin ne olacağını sormuş ve bu soru üzerine M. Kemal Paşa "...Şekli hükümet zamanı gelince, Cumhuriyet olacaktır." yanıtını vermiştir. (Kansu, 1997, s. 74).

azınlıklar üzerinden Türkiye’de nüfuz alanı oluşturmaya çalışırken (Şimşir, 1985, s. 112-122), I. Dünya Savaşı’na ise İtilaf Devletleri bloğunda katılmış ve Paris barış konferansında Türkiye’yi paylaşım görüşmelerinde yerini almıştır (Bryson, 1977, s. 65; Macmillan, 2004, s. 11-31; Özkan, 2016, s. 33-34). Tüm bu tartışmalar ve Türkiye’de cereyan eden olaylar bölgedeki muhabirler ve çeşitli haber kaynakları vasıtasıyla ABD basınına yansımış, özellikle Ermeniler başta olmak üzere Osmanlı coğrafyasında yaşayan Hristiyan azınlıkların sürgün veya katledildikleri yönünde çok sayıda haber veya yorum yine basında yer almıştır.² ABD basınına Türkiye’ye yönelik bu önyargılı düşmanca tutumunun hemen hemen Millî Mücadele boyunca devam ettiğini söylemek mümkündür. Öyle ki ABD basını Yunanistan’ın Batı Anadolu’da ve Trakya’da gerçekleştirdiği işgalleri “medeniyet”, “adalet” ve “özgürlük” kavramları üzerinden değerlendirirken (New York Herald, 6 August 1922), Milli Hareketi, ayrılıkçılar, isyancılar, asiler şeklinde tanımlamış, Büyük Taarruz zaferini modern dünya için bir tehdit olarak nitelendirmişlerdir (The San Francisco Examiner, 30 September 1922; The Washington Times, 30 September 1922). Dolayısıyla tüm işgallere, paylaşımına, azınlıklara yönelik uluslararası desteğe rağmen Türk Milli Hareketinin başarılı olması, Cumhuriyet’in ilanı ve akabinde Mustafa Kemal Paşa’nın Cumhurbaşkanı seçilmesi Avrupa’da olduğu gibi ABD kamuoyunda da geniş yankı bulmuş, çok sayıda haber ve yorum yayımlanmıştır. *Asia, Buffalo Courier, Daily News, Daily Ardmoreite, El Paso Times, Every Evening, The Evening Star, The New York Times, The New York Herald, The Washington Post, The Washington Times, The Los Angeles Times, Chicago Daily Tribune, The Boston Globe, Star-Gazette, The Miami News, The Miami Herald, The Philadelphia Inquirer, Democrat and Chronicle ve San Francisco Chronicle* gibi ABD’nin önde gelen gazete ve dergileri üzerinden incelenen bu haber ve yorumlar ABD yönetiminin Türkiye’ye bakışını da ortaya koyması açısından önem arz etmektedir. Türkiye’de Cumhuriyetin ilanı öncesi ve sonrası gelişmelerin ABD basınında nasıl görüldüğü, hangi yorumlar yapıldığı yukarıda adı geçen gazete ve dergiler ile metinde atıf yapılan diğer gazete veya süreli yayınlar üzerinden ayrıntılı bir şekilde irdelenmekte, yakın dönem Türkiye tarihi literatürüne yeni bilgiler sunmaktadır.

I. Cumhuriyetin İlanı Öncesinde Ankara’daki Hükümet Şekline Dair ABD Basınında Çıkan Haber ve Yorumlar

Mustafa Kemal Paşa’nın Samsun’a çıkışı sonrasında İstanbul hükümetinden ayrı olarak Anadolu’da teşkilatlanmaya başlayan yeni hareketin ilerleyen dönemde Batı’ya karşı izleyeceği politika ve idari yapısı Müttefiklerce başından itibaren merak konusu olmuştur.³ Özellikle Rusya’daki Bolşevik İhtilali sonrasında Ankara ile Moskova

² ABD basınında sık sık “Yeni Bir Rapor Neredeyse İki Milyon Rum ve Ermeni’nin Türkler Tarafından Katledildiğini Gösteriyor”, “Türkler Toplu Katliamla Suçlanıyor”, “Türkler Binlerce Ermeni’yi Katletti”, “Türkler Ermenilere Yönelik Tecavüze Devam Ediyor” şeklinde başlıklar atılmaktaydı (*Star-Gazette*, 02 December 1918; *The Los Angeles Times*, 03 December 1918; *New York Tribune*, 03 December 1918; *The New York Times*, 05 December 1918).

³ Henüz Millî Mücadele’nin başında 14 Ağustos 1919’da İstanbul’dan Amerikan Dışişleri’ne iletilen bir raporda İstanbul Hükümeti’ne muhalif birtakım kimselerin İstanbul’da bir siyasi parti toplantısında cumhuriyet ilan etmekten bahsettikleri ancak kendilerinin derhal tutuklandıkları belirtilmektedir (Duru, 2001, s. 46). Aynı dönemde İngiliz Yüksek Komiseri Sir. F. de Robeck İngiliz Dışişleri’ne

arasında Müttefiklere karşı ortaya çıkan yakınlaşma, Batı tarafında ciddi bir endişe yaratmıştır. Bu doğrultuda Anadolu'da başlayan direniş hareketinin, Asya Müslümanlarını İngilizlere karşı ayaklandırma planları yapan Sovyet Rusya tarafından da desteklendiği yönündeki bilgiler dönemin İngiliz raporlarına yansımıştır (Baytok, 1970, s. 70). Bu dönemde her ne kadar Mustafa Kemal Paşa ve arkadaşları Türkiye'de bir komünist sistemin kurulmasına karşı olsalar da bir Sovyet yardımı karşılığında Bolşevizm'in kabul edileceği görüşü yaygın bir kanı haline gelmiştir (Sonyel, S. R., 1987, s. 84). Dolayısıyla ABD basınında önce işgallere karşı direnişler, ardından da kongrelerle başlayan örgütlenme hareketine dair bilgiler yer alırken bu bilgiler arasında Ankara merkezli milli hükümetin yönetim anlayışına yönelik değerlendirmeler de yapılmaya başlanmıştır.

Başlangıçta Türk Milli Hareketinin giderek Bolşevikleştiği yönünde haberler yapan ABD basını, daha sonraki süreçte ise Mustafa Kemal Paşa'nın neredeyse bu düşüncenin tam aksini ifade eden açıklamalarına yer vermiştir. Örneğin 1919 yazında *The Washington Post*'ta yayımlanan bir haberde aslında Sovyetlerle yakınlaşma konusunda Mustafa Kemal Paşa ve arkadaşlarının kendi halkına bir Bolşeviklik çağrısında bulunmadığı, Müttefiklere karşı imparatorluğu yok olmaktan kurtarmak için mücadele çağrısı yaptıklarından bahsedilmekteydi (*The Washington Post*, 17 August 1919).

İlerleyen dönemde ise Mustafa Kemal Paşa İtilaf Devletleri'nin Ankara üzerindeki baskısını azaltmak ve Batı'daki Millî Mücadele karşıtı propagandayı engellemek için Millî hareketin izleyeceği yol hakkında birtakım açıklamalarda bulunma gereği duymuştu. Zira özellikle Damat Ferit Paşa başkanlığındaki İstanbul Hükümeti Anadolu'daki direniş hareketini kötülemek için defaten Milliyetçi hareketin esasında bir Bolşevik hareketi olduğunu ilan ediyordu.⁴ Damat Ferit Paşa'nın Anadolu hareketini Bolşeviklikle suçladığı bu yöndeki açıklamalara dönemin ABD basınında da yer verilmişti (*Chicago Tribune* 21 January 1919). Dolayısıyla bu dönemde Mustafa Kemal Paşa'nın Bolşeviklikle ilgili yaptığı cevap niteliğindeki diplomatik açıklamalar ABD basınında ön plana çıkmıştı. Örneğin 1920 yılı başında *The Associated Press*'e verdiği bir demeçte "*Bolşevizm'in Türkiye'de ve Türk halkı üzerinde herhangi bir yeri yoktur*" diyen Mustafa Kemal Paşa, aynı açıklamasında Türkleri istemedikleri bir barışa zorlamanın Türk halkını Bolşeviklerle bir ittifaka yönlendireceğini söyleyerek, (*New York Tribune*, 21 January 1919; *Star-Gazette*, 27 January 1920) Müttefiklere adeta gözdağı vermeyi ihmal etmiyordu. Ankara'nın Millî Mücadele sürecinde Bolşeviklerle yaptığı bu iş birliğini İtilaf Devletleri'ne karşı bir tehdit unsuru olarak kullanma politikası ilerleyen dönemde ABD basınına yansımaya devam etmişti. Öyle ki ABD menşeli bir dergide yayımlanan makalede Refet (Bele) Paşa'nın yaptığı bir açıklamaya dikkat çekilmekteydi. Refet Paşa; ilgili açıklamasında, Bolşevizmin Türk halkı

gönderdiği mesajda Anadolu'da Mustafa Kemal'in liderliğinde kongrelerle başlayan hareketin bir Cumhuriyet'e doğru ilerlediğine işaret etmektedir (Ulubelen, 1967, s. 208).

⁴ Bu dönemde Damat Ferit Paşa Hükümeti'nden Anadolu'daki direniş hareketini kötülemek için Milliyetçi hareketin esasında bir Bolşevik hareketi olduğu yönünde beyanlar kamuoyuna yansımıştır (Atatürk, 1981, s. 179).

tarafından benimsenmeyeceği ancak Batı dünyasının adil olmayan bir zorbalıkla Türkiye'ye baskıda buldukları takdirde bu durumun değişebileceği uyarısında bulunmaktaydı (Asia, Vol. XXII., June 1922, s. 478).

Özellikle Ankara'da bir meclisin açılması ve Milli Hareket'in işgal kuvvetlerine karşı kazandığı askeri başarılar Amerikalı gazetecilerin Türkiye'ye yönelik ilgisini daha da artırmıştı. The Washington Times Mustafa Kemal Paşa'nın Ankara'yı Milli Hareket merkezi haline getireceğini belirtirken (The Washington Times, 22 April 1920), New York Herald gazetesi ise Ankara'da toplanan milli meclisin kalıcı bir hükümet kurma amacında olduğunu bildirmekteydi (The New York Herald, 28 April 1920). Türkiye'nin izleyeceği yönetim anlayışına dair zaman zaman Mustafa Kemal Paşa da Amerikan gazetelerine açıklama yapmaktaydı. Nitekim 1921'de Sakarya Savaşı öncesi verdiği uzun bir röportajda ABD ile Ankara Hükümeti'nin aynı demokrasi çizgisinde olduklarını dile getiriyor ancak cumhuriyetçi bir yönetim anlayışına sahip olmadıklarını belirterek şöyle diyordu: *"Biz ihtiyacımız olmayan bir cumhuriyet yönetimi kurma niyetinde değiliz ki benim de şahsen başkan olmak gibi bir hürsüm yok"*. Açıklamasının devamında milli iradenin yasama ve yürütme olarak mecliste var olduğunu vurgulayan Mustafa Kemal, dini açıdan da Halife'nin İstanbul'da bulunması gerektiğini belirtiyordu (El Paso Times, 15 August 1921; Buffalo Courier, 15 August 1921). Cumhuriyet'in ilanından yaklaşık iki yıl önce yapılan bu açıklama esasında verilen mücadelenin selameti açısından cumhuriyet fikrinin gizli tutulduğunu gösteriyordu.⁵

Mustafa Kemal Paşa ABD basınına yaptığı açıklamalarda cumhuriyetten bahsetmemekle birlikte Ankara'da kurulan yeni hükümet sisteminin Batı demokrasileri çizgisinde olduğunu vurguluyor ve Türkiye'nin yüzünün Batı'ya dönük olduğunu altını çiziyordu. Buna göre Mustafa Kemal Paşa halk egemenliği temelinde kurulan Büyük Millet Meclisi'ni temsili yapısı, yasama, yürütme ve yargı yetkisiyle birlikte dünyadaki en demokratik yönetim olarak nitelendiriyordu (Asia, Vol. XXII, April 1922, s. 308). Bu yöndeki açıklamalar 1922 yılında da ABD basınında yayımlanmaya devam etmişti. Öyle ki Büyük Taarruz öncesinde Ankara'ya gelen bir Amerikalı muhabire konuşan Türk yetkililer Meclis Hükümeti sistemini överken, bu yönetim anlayışının devam edeceğini belirtiyorlardı. Buna göre ismi verilmeyen bir Türk Milletvekili Amerikalı gazeteciyle yaptığı sohbette Türk milletinin bir daha asla

⁵ Cumhuriyet'in ilanına giden süreç aşamalı bir şekilde ilerlemiş ve gerekli koşullar sağlandıktan sonra gerçekleşebilmiştir. Mustafa Kemal Paşa bu durumu şöyle izah etmektedir. *"İdare-i deoleti, cumhuriyetten bahsetmeksizin, hâkimiyeti millîye esasatı dairesinde, her an cumhuriyete doğru yürüyen şekilde temerküz ettirmeye çalışıyorduk."* Zira Cumhuriyet fikri başlangıçta Büyük Millet Meclisi'ndeki tüm mebuslar tarafından benimsenen bir düşünce olmamıştır. Mustafa Kemal Paşa'nın başını çektiği cumhuriyet taraftarlarına karşı saltanat yanlısı bir kesim de ilk mecliste hazır bulunmuştur. Mustafa Kemal Paşa meclisteki hassas durumdan şöyle bahsetmektedir: *saltanat devrinden, Cumhuriyet devrine geçebilmek için, cümlelerin malûmu olduğu vechile, bir intikal devresi yaşadık. Bu devirde, iki fikir ve icthâd, birbiriyle mütemâdiyen mücadele etti. O fikirlerden biri, saltanat devrinin idâmesi idi. Bu fikrin taraftarları sarîh idi. Diğer fikir, saltanat idâresine hitam vererek idâre-i Cumhuriyet tesis eylemekti. Bu bizim fikrimizdi."* (Atatürk, 1982, s. 839).

sultana tam yetki vermeyeceğini söyledikten sonra şöyle diyordu: “*Bizim cumhuriyet ilan etme gibi bir niyetimiz yok*” (Asia, Vol. XXII, June 1922, s. 473).

Bu arada Türk ordusu kesin bir zafer kazanmış, Mudanya Mütarekesi imzalanmış, hemen akabinde saltanatın kaldırılmış ve İstanbul’da hükümetin istifa etmesiyle TBMM Hükümeti Türkiye’nin idaresinde resmen tek yetkili merci haline gelmişti (Akbulut, D. A., 2002, s. 653).

Tüm bu önemli gelişmeler, özellikle saltanatın kaldırılması ABD basınında manşetten verilmiş, hatta bazı gazeteler TBMM’de verilen saltanatın kaldırılması önergesini tam metin olarak yayımlarken (Daily Ardmoreite, 3 November, 1922; Every Evening, 3 November 1922; Evening Public Ledger, 3 November 1922; The Ogden Standard Examiner, 3 November, 1922), bazıları ise Mustafa Kemal Paşa’nın hilafetin tarihsel sürecini, dolayısıyla saltanattan ayrılması gerektiği yönündeki açıklamalarını ve meclisteki tartışmaları haberlerine taşımışlardı (The Evening Star, 3 November 1922; The Great Falls Tribune, 3 November 1922). Örneğin *Norwich Bulletin*, 4 Kasım 1922 tarihli haberinde saltanatın kaldırılmasının bazı çevrelerde rahatsızlık yarattığı ve Türkiye’nin Bolşevikleşmeye başladığı yönünde eleştiriler yapıldığını bildirirken, (Norwich Bulletin, 4 November 1922) *The Evening Journal*, bazı saray çevrelerinin padişah Vahdettin’i TBMM’nin kararına karşı gelmeye teşvik ettiği yönündeki habere yer veriyordu (The Evening Journal, 4 November 1922).

Yeni Türk devletinin esas yönetim şeklinin belirsizliği bir süre daha yerini korumaya, dolayısıyla basında tartışılmaya devam etti. Nitekim Lozan müzakerelerinin devam ettiği bu dönemde gazete sütunlarına yansıyan bilgilerde yine cumhuriyetten bahsedilmezken Meclis Hükümeti sistemi savunulmaya devam ediyordu. “*Türk’ün Muasır Hedefleri Anlatıldı*” başlığına sahip bir haberde Mustafa Kemal Paşa ve eşi Latife Hanım’ın Amerikalı bir muhabirle yaptıkları röportaja yer verilirken ilgili röportajın bir kısmında Mustafa Kemal Paşa şöyle diyordu:

“...*Şu andaki hükümet şekli ülkemiz için en iyisidir. Dört yılda neler yaptığımıza bakarsanız gelecekte neler yapabileceğimizi de anlayabilirsiniz...*” (The Los Angeles Times, 2 May 1923).

Amerikan gazetelerine yaptığı açıklamalara bakıldığında meclis ve milli irade gibi kavramları vurgulayan Mustafa Kemal Paşa ısrarla cumhuriyet ifadesini kullanmıyordu. Asırlar boyunca saltanatla yönetilmiş olan bir ülkede cumhuriyet kelimesinin son ana kadar telaffuz edilmemesi esasında olağan bir durumdu. Zira Mustafa Kemal’in en yakınındakiler de dâhil olmak üzere bu dönemde böyle bir fikre karşı ülkedeki farklı kesimlerin oluşturduğu ciddi bir muhalefet mevcuttu (Atatürk, 1982, 815-844).⁶ Bu vaziyet ABD basınında; “*Özünde Gelenekçi Olan Türkler, Şimdi*

⁶ Cumhuriyet rejimi, asırlarca saltanat yönetimi altında yaşamış ve ardından kısa bir süre meşrutiyetle yönetilmiş bir toplum için kabul edilmesi çok da kolay olmayan bir yönetim biçimiydi. Bu dönemde bir tarafta saltanatu savunan muhafazakâr yapıdaki dini kesim, diğer tarafta halifenin liderliğinde bir çeşit meşruti monarşi rejimini destekleyenler mevcutken, bir de olası bir Cumhuriyet rejiminde Mustafa Kemal’in Güney Amerika ve Sovyet Rusya’daki gibi otoriter bir yönetim anlayışıyla ülkeyi yöneteceğinden endişe eden Ali Fuat Paşa ve Rauf Bey gibi Mustafa Kemal Paşa’ya yakın olan isimler de vardı (Zürcher, 1987, s. 249; Kinross, 1994, s. 443-450).

Mustafa Kemal'in Hamlelerini Eleştiriyor" başlığıyla yayımlanan bir yazının satır aralarında da görülebiliyordu. Buna göre kazandığı başarılarla rağmen Mustafa Kemal Paşa'nın Batıcı fikirleri yüzünden ülkedeki belli çevreleri gücendirdiği ve kızdırdığından bahsediliyor, Millî Mücadele sürecinde Mustafa Kemal Paşa'ya destek veren eski İttihatçıların Lozan barışı imzalanır imzalanmaz aksi bir tutum sergileyecekleri tahmininde bulunuluyordu. Hatta ilgili yazıyı kaleme alan Amerikalı gazeteci edindiği bilgilere ışığında Mustafa Kemal Paşa'nın iki yıl içinde iktidardan düşeceği ve yerine İttihatçıların geleceği ihtimalini dile getiriyordu (The Miami News, 01 June 1923).⁷ Mustafa Kemal'e karşı ABD basınına da yansıyan bu ciddi muhalefet bloğu, esasında Cumhuriyet konusunda başından beri takınılan ihtiyatlı tavrın temel sebeplerinden biriydi.

II. Cumhuriyet'in İlanı ve ABD Basını

Lozan Barış Antlaşması'nın imzalanmasının ardından ikinci meclis 11 Ağustos 1923 tarihinde çalışmalarına başlayarak Lozan barışını onaylamıştı (Kuran, E., 2002, s. 616). Ancak yeni hükümetin oluşumunda ortaya çıkan anlaşmazlıklar millet iradesine dayansa da mevcut ara rejimin sonuna geldiğini işaret etmekteydi. Nitekim Mustafa Kemal Paşa, ortaya çıkan hükümet krizini fırsata çevirerek devletin yönetim şeklini belirleyecek olan anayasal düzenlemeler için harekete geçme talimatını vermişti (Eroğlu, Hamza, 1989, s. 8). Tüm bu gelişmeler Cumhuriyetin ilanından yaklaşık iki ay önce ABD basınına da yansımış, hatta Türkiye'nin Cumhuriyet rejimine geçmek üzere olduğuna dair bilgiler Amerikan kamuoyuna aktarılmıştı. 29 Ağustos 1923'te *Evening Star* adlı gazetede yer bulan "*Modern Türkiye Gerçekte Bir Cumhuriyet'e Dönüşüyor*" başlıklı yazıda, yeni seçilen meclisin anayasada birtakım değişiklikler için çalışmalar yaptığı ve Türkiye'nin hızlı bir şekilde Cumhuriyet'e doğru gitmekte olduğu belirtiliyordu (Evening Star, 29 August 1923).

Eylül ayına gelindiğinde ise Mustafa Kemal Paşa Viyana'da yayın yapan *Neue Freie Presse* gazetesine verdiği demeçte Türkiye'nin demokratik bir Cumhuriyet olacağını ilan ederek, cumhuriyet kesilmesini ilk kez açıkça telaffuz etmiş ve niyetini dış basın aracılığıyla tüm dünyaya duyurmuştu (Kinross, a.g.e., s. 445; Kuran, a.g.m., s. 616). Mustafa Kemal'in bu demeci ABD basınında "*Türkiye'yi Cumhurbaşkanı Yönetecek*", (The Boston Globe, 3 October 1923) "*Türk Cumhuriyeti Gerçekleşecek*", (Chicago Tribune, 5 October 1923) "*Türkiye, Cumhuriyeti Planlıyor*" (Daily News, 6 October 1923) başlıklarıyla gazete sütunlarına yansımıştı. Viyana'daki gazeteye dayandırılan haberlere göre Mustafa Kemal Paşa şöyle diyordu: "*Bir Cumhurbaşkanı, bir Başbakan ve sorumlu bir Kabine ile biz bir Cumhuriyet olacağız ve Ankara da bu Cumhuriyet'in başkentidir* (The Boston Globe, 3 October 1923)." Ancak ABD basınına göre Cumhuriyet rejimine geçişe dair bu açıklama her kesimde hoş karşılanmamıştı. Nitekim *The Los Angeles Times* gazetesinde yayımlanan bir yazıda İstanbul'daki Türklerin Türkiye'nin bir

⁷ Bu ihtimal gerçekleşme de cumhuriyetin ilanından yaklaşık bir yıl sonra Mustafa Kemal ve yakın arkadaşları arasındaki görüş ayrılığı somut bir hal almış ve Mustafa Kemal Paşa'nın başında bulunduğu Halk Fırkasından istifa eden Rauf (Orbay), Ali Fuat (Cebesoy), Kazım Karabekir gibi isimlerin başını çektiği bir grup, Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasını kurarak mevcut Mustafa Kemal'e karşı cumhuriyetin ilk muhalefet partisini meydana getirmişlerdir (Zürcher, 1987, s. 251).

cumhuriyet olmasına karşı olduğu ancak Ankara'nın bu konuda kararlı bir tutum izlediği aktarılıyordu (The Los Angeles Times, 14 October 1923).⁸ Ekim 1923 sonlarına gelindiğinde artık sıra Cumhuriyet'in ilanı için uygun siyasi ortamın yaratılmasına gelmişti. Bu doğrultuda Mustafa Kemal Paşa'nın başkanlığında toplanan Vekiller heyeti istifa kararı almış ve yeni oluşturulacak kabinede de görev kabul etmemeleri kararlaştırılmıştı. Bu durum görünürde Meclis'in tam güvenine sahip bir hükümet ihtiyacından doğmuştu (Turgut(der.), 2007, s. 214). Kabine istifasına yer veren bir Amerikan gazetesi de söz konusu gelişmeyi: "Meclis'ten tam güven almaları için Mustafa Kemal'in isteği üzerine Türk kabinesi istifa etti." şeklinde kamuoyuna duyurmuştu. Haberde, Fethi Bey'in istifa mektubuna değinilirken istifaya içerde ve dışarıda önemli görevler yürütecek güçlü bir Türk hükümeti ihtiyacı gerekçe gösteriliyordu (Lincoln Journal Star 29 October 1923).

Aslında bu durum, ortaya çıkacak hükümet bunalımıyla Mustafa Kemal Paşa'ya Cumhuriyet'i ilan etme fırsatını verecekti.⁹ Nitekim 29 Ekim 1923 tarihinde Halk Fırkası grubu yeni hükümet listesini kabul etmedi. Mustafa Kemal Paşa ise mevcut bunalımın aşılması için mecliste yaptığı konuşmada Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nda bazı değişikliklere gidilmesi gerektiğini belirterek "Türkiye Devleti'nin şekli hükümeti Cumhuriyet'tir" ifadesiyle Kanun Esasi'nin birinci maddesi başta olmak üzere bazı maddelerde değişikliğe gidilmesini önermişti. 29 Ekim 1923 akşamı yapılan oturumda tezahüratlar eşliğinde yapılan konuşmalardan sonra ilgili kanun kabul edildiği gibi Mustafa Kemal Paşa da Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk cumhurbaşkanı seçilmiştir (TBMM ZC, D. 2, C.3, İ.1, s. 95-100).

ABD basını bu gelişmeyi farklı haber başlıklarıyla kamuoyuna aktarmıştı. "Türkiye Cumhuriyeti İlan Edildi", "Kemal İlk Cumhurbaşkanı Oldu" (Evening Star, 30 October 1923), "Türkiye, Cumhuriyet'e Dönüştü; Kemal Başkan Oldu" (Chicago Tribune, 30 October 1923), "Kemal, Türk Cumhuriyetinin Cumhurbaşkanı Seçildi; Ankara'daki Milli Meclis Muhteşem Liderin Emirlerine İtaat Ediyor" (San Francisco Chronicle, 30 October 1923), "Kemal'in Cumhurbaşkanlığı ile Türkiye'nin Cumhuriyet Olduğu Bildiriliyor" (The Los Angeles Times, 30 October 1923), "Cumhuriyet, Kemal'in Liderliğindeki Türkler Tarafından Onaylandı" (The Philadelphia Inquirer, 30 October 1923), "Ankara'nın Oylaması Türkiye'yi Cumhuriyet Yaptı; Kemal Paşa İlk Cumhurbaşkanı Olarak Seçildi" (The New York Times, 30 October 1923) şeklindeki haber başlıklarıyla Mustafa Kemal Paşa'nın bu süreçteki etkisine vurgu yapılıyordu. Buna göre Mustafa Kemal Paşa'nın önerisiyle anayasada değişiklik yapılarak Cumhuriyet rejimi mecliste kabul edilmiş ve Mustafa Kemal Cumhurbaşkanı seçilmişti. Bu süreçte onun kararlı ve güçlü kişiliğine atıf yapılırken Mustafa Kemal Paşa'nın Türkiye'nin kuruluş sürecindeki etkisi şöyle tarif ediliyordu: "

⁸ Aynı günlerde Ankara'nın başkent ilân edilmesi de İstanbulluları kızdırmış ve kent basınında bu duruma karşı yazılar çıkmıştı. Zira İstanbul asırlardır devletin ve halifeliğin merkeziydi. Buna karşın Ankara ise mesafe olarak uzak, sert iklimi ve ilkel altyapısıyla birlikte uygar bir kent olmaktan uzak görülüyordu (Kinross, 1994, s. 438-439).

⁹ Nitekim istifadan kısa süre sonra Mustafa Kemal 28 Ekim akşamı Çankaya'da verdiği akşam yemeğinde Fethi Bey (Okyar), İsmet Paşa (İnönü), Kâzım Paşa (Özalp) ve diğer arkadaşlarıyla bir araya gelmiş ve onlara "yarın cumhuriyeti ilan edeceğiz" demişti (Eroğlu, 1989, s. 17).

“Kemal Paşa, İngiliz seferi kuvvetlerinin Gelibolu’daki yenilgisinde büyük ölçüde pay sahibi olmasıyla itibar kazandı ve Türk ordusunun Yunanlılar üzerinde muazzam zaferler elde etmesi onun yönetimi altında gerçekleşti. Türk-Yunan savaşının çözümü için Lozan toplantılarında Türk heyetini kontrol eden el onundu ve yine burada Türk zaferi neredeyse tamamlanmış olarak kabul edildi. Soğukkanlı, sert bir adam olarak bilinen Mustafa Kemal Paşa, kararlılığından taviz vermeyen ve bugüne kadar ülkesinin büyük güç olma yolunda yükselmesiyle ilgili olan şeylerin peşinde koşmaktan asla vazgeçmemiştir.

İsmet Paşa, Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa’nın yeni kabineyi kurma teklifini kabul etti. İsmet Lozan konferanslarında öne çıkan bir şahsiyetti ve Türkiye’nin büyük güçlerin kontrolünden kurtulmasında büyük ölçüde etkili oldu (Evening Star, 30 October 1923; The Philadelphia Inquirer, 30 October 1923).

Bu rejim değişikliğiyle birlikte Türkiye’nin resmen cumhuriyetle yönetilen devletlerarasına katıldığını duyuran başka bir haberde ise şöyle deniyordu:

“Avrupa’nın hasta adamını” iyileştiren ve Türklerin talepleri konusunda Müttefikleri zorlayan Kemal Paşa şimdi ülkesinin resmi cumhurbaşkanı. Önce milli orduların lideri sonra da Kemal’in Lozan’daki temsilcisi olan İsmet Paşa ise yeni cumhuriyetin ilk başbakanı oldu” (The Morning Post, 13 November 1923).

Mustafa Kemal, İsmet Paşa ve Latife Hanım’ın birlikte olduğu fotoğrafa yer veren başka bir gazete sayfasında ise cumhuriyetin ilan edildiği belirtilirken, bu isimlerin ülkede eskiden beri süregelen yaşam biçimini terk ederek Batı Dünyası’na özgü çağdaş bir çizgi izlediklerinden bahsediliyordu. İlgili fotoğrafın üzerinde ise ABD’nin çok daha önce cumhuriyet rejimini benimsediğine atıfla şöyle yazıyordu *“Biz Türkiye’den 147 Yıl Öndeyiz”* (Daily News, 30 October 1923).

Evening Despatch “Yeni Cumhuriyet” başlıklı haberinde, “Türkiye’de Cumhuriyetin ilan edilmesini savaşın neden olduğu değişikliklerden belki de en önemlisi” olarak değerlendirirken (Evening Despatch, 31 October 1923), *Democrat and Chronicle*’da yayımlanan “Başka Bir Cumhuriyet” başlıklı haberde ise mutlakiyet yönetiminin yıkıntılarından ortaya çıkan bir cumhuriyet harikasının şu anda Türkiye’de görüldüğü bildirilmekteydi. Türkiye’de rejimin cumhuriyete evrileceğinin esasında çok önceden kendisini belli etmeye başladığını ifade eden gazete bu konuda ilk adımın Sultan’a karşı ayaklanmada ve Ankara’da Milli Meclisin açılmasında kendisini gösterdiğine dikkat çekmekteydi. Bununla beraber gazete Türkiye’deki cumhuriyet idaresinin halk hükümetine dönüşüm sürecinin pek kolay olmayacağı yorumunda da bulunmaktaydı (Democrat and Chronicle, 29 October 1923).

Gazeteler, Cumhuriyetle beraber özellikle onun baş mimarı Mustafa Kemal Paşa’yı ön plana çıkarmışlar, kişiliği hakkında çeşitli yorumlara ve haberlere yer vermişlerdir. *Democrat and Chronicle*, Mustafa Kemal Paşa’nın ordu komutanlığından çekilmesinden ve cumhuriyet rejimine diğer bir ifadeyle halk iradesine sadakatinden övgüyle söz ederken (Democrat and Chronicle, 29 October 1923), *San Francisco Chronicle* ise Mustafa Kemal’in laik devlet yönetim anlayışına dikkat çekmekte ve onun, din ve devlet işlerinin ayrılmasını isteyen düşüncelerine dikkat çekmekteydi (San Francisco Chronicle, 30 October 1923). Yine *The Evening Star* Mustafa Kemal Paşa için,

kararlılığından taviz vermeyen, ülkesini büyük bir güç haline getirmek için durmadan, yorulmadan çalışan, soğukkanlı ve metanetli bir adam olarak tanımlarken, *The Kentucky Post* gazetesi, Mustafa Kemal'i ABD'nin kurucusu George Washington gibi tanımlayıp "Yeni bir George Washington, ülkesinin babası, ufukta belirdi. Tıpkı yeni cumhuriyet gibi..." (*The Kentucky Post and Times-Star*, 3 November 1923) ifadelerini kullanmıştı. Aynı günlerde ABD'nin İstanbul'daki Ticaret temsilcisi Julian E. Gillispie de Türkiye'deki gelişmeleri *The Los Angeles Times* gazetesine değerlendirmişti. Üç yılı aşkın süredir İstanbul'da ikamet ettiği söylenen Gillispie, kazandığı başarılar ve son yaptıklarıyla Mustafa Kemal Paşa'yı Napolyon, Washington ve Lincoln gibi isimlere benzetmişti. Ona göre Cumhuriyet'in ilan edilmesiyle Türkler eski yönetim anlayışlarını terk ederek kendilerine yeni bir çizgi belirlemişlerdi ve bu yeni cumhuriyet rejiminin gelecekte başarılı olması Türk liderlerin tutumuna bağlıydı (*The Los Angeles Times*, 7 November 1923).

The Salt Lake Tribune gazetesinde yayımlanan "Türkiye'nin Cumhurbaşkanı" başlıklı haberde ise, Mustafa Kemal Paşa'nın yükselişi ve cumhuriyete gidiş süreci kısaca özetlenmekteydi. Mustafa Kemal'in Gelibolu Muharebeleri ile dikkatleri üzerine çektiği belirtilen gazetede, onun gençlik yıllarından itibaren cumhuriyetçi fikirlere sahip olduğu, Türkiye'nin teslim olmasından sonra Anadolu'daki isyan hareketini bastırmak için padişah tarafından Samsun'a gönderilmesinin kendisine büyük bir fırsat sunduğu, kısa sürede isyancılara katıldığı, yeni bir ordu örgütlediği ve İstanbul'a karşı hâkimiyet mücadelesi verdiği yazılmaktaydı. Yunalara karşı verilen savaş süreci, Müttefiklerle anlaşmaya varılması ve padişahın ülkeyi terk etmesi gibi süreçlerde Büyük Millet Meclisinin yönetim sorumluluğunu üzerine aldığını ifade eden gazete, şimdi de yeni Türk devletinin Mustafa Kemal'in liderliğinde gerek komşularıyla gerekse dünyayla barışı muhafaza edeceğini bildirmekteydi (*The Salt Lake Tribune*, 31 October 1923). *The Fort Wayne Journal* gazetesinde yayımlanan "Türk Cumhuriyeti" başlıklı haberde ise adeta bir öz eleştiri yapılarak ABD halkının nesiller boyu Türkleri "korkunç" olarak gördüğü, Pierre Loti gibi entelektüellerin yazılarına, görüşlerine kulak asılmadığına dikkat çekilmekteydi (*The Fort Wayne Journal*, 31 October 1923).

Öte yandan yeni yönetim şekliyle birlikte Mustafa Kemal Paşa'nın Cumhurbaşkanı olmasının Türkiye'yi otoriter bir rejime dönüştürebileceğine dair haber ve yorumlar da aynı günlerde ABD basında görülebiliyordu. Öncelikle Cumhuriyet'in ilanı haberinin İstanbul'a nasıl ulaştığına değinilen bir haberde, halkın 29 Ekim gecesi geç bir vakitte top atışlarıyla uykularından uyandığı belirtilirken çok az kişinin bu olayın sebebinden haberdar olduğu aktarılıyordu. Gerçek ise ancak ertesi gün gazetelerde çıkan haberler vasıtasıyla halk tarafından öğrenilebilmişti. Mevcut durumun öğrenilmesinin ardından ise şehirde insanların karışık duygular içerisinde olduğu ve meclise karşı muhalif bir kitlenin varlığından bahsediliyor ve Mustafa Kemal Paşa'nın Cumhurbaşkanı olmasıyla bir diktatöre dönüşmesinden korkulduğuna dikkat çekiliyordu. Bu doğrultuda yeni rejimin eskisinden daha iyi sonuçlar vermemesi halinde ülkede ciddi bir bunalım ve çatışma ortamının yaşanabileceği uyarısında bulunuluyordu (*The Brooklyn Daily Eagle*, 1 November 1923; *St. Joseph News-Press*, 14 November 1923). Aynı bilgilerin verildiği başka bir haberde ise Mustafa Kemal Paşa'nın yakınındaki

isimlere de değiniliyor, bu kişilerin Cumhuriyet'in ilan edildiği sırada mecliste olmamalarına dikkat çekilirken şöyle deniyordu:

“...Meclisin oybirliğiyle verdiği karar, Kemal'in prestijinin hâlâ ne kadar güçlü olduğunu gösteriyor. Kemal'den az çok uzaklaşmış olduğu düşünülen Rauf Bey, Adnan Bey, Refet Paşa ve Ali Fuat gibi en güçlü liderlerden bazılarının da aralarında bulunduğu altmış iki milletvekilinin ilgili toplantıda (mecliste) olmamaları manidardır (St. Joseph News-Press, 14 November 1923).”

Haberde belirtildiği gibi Mustafa Kemal Paşa'ya yakın bazı isimler Cumhuriyet'in ilan sırasında mecliste değildi. Bununla birlikte rejim değişikliği öğrenilir öğrenilmez İstanbul basınında rejim değişikliğine karşı muhalif yazılar çıkmaya başlamış ve rejimin birden bu şekilde değişmesi İstanbul'daki bazı gazetelerde “kandırılma” olarak değerlendirilmişti. Bu türden eleştiriler Ali Fuat Paşa ve Rauf Bey (Orbay) gibi önemli şahıslarla yapılan röportajlar vasıtasıyla da ön plana çıkarılmıştı. Önde gelen bu isimlerin Cumhuriyet'in ilanını beklenmedik bir haber olarak değerlendirmeleri ve mevcut süreçten haberlerinin olmadığı yönündeki açıklamaları ise Cumhuriyet karşıtı çevreler için önemli bir dayanak noktası olmuştu (Baran, 1999, s. 631).¹⁰

ABD basınına yansıyan Sofya merkezli başka bir haberde ise “*Kemal Paşa'nın Kendini Sultan Yapmasından Korkuluyor*” başlığı altında Bulgar gözlemcilerin endişelerine yer veriliyordu. Buna göre Bulgarlar Mustafa Kemal Paşa'nın Cumhuriyet kurma planının esasında mevcut diktatörlüğünü yeni bir padişahlığa dönüştürmedeki basit bir oyun olabileceği hatta ilerleyen günlerde Mustafa Kemal'in Cumhuriyet'i bir kenara atıp kendini Türkiye'nin yeni sultanı ilan edeceğini iddia ediyorlardı (The Miami Herald, 4 November 1923).¹¹

İlerleyen günlerde de Türkiye'de Cumhuriyet'in ilanına ilişkin yazılar ABD basınında yayımlanmaya devam etmişti. Bir kısım haberlerde Türkiye'deki Cumhuriyet idaresinin genel esasları tanıtılırken¹², bazı yazılarda ise Avrupa'da liberal kesim kaybederken otoriter rejimlerin yükselişe geçtiğine dikkat çekiliyor, Türkiye ise bu otoriter rejimler arasında en “hayırlısı” olarak gösteriliyordu. Yazara göre yeni Cumhurbaşkanı olan Mustafa Kemal Paşa eski düşmanı Yunanlıları mağlup etmiş ve berbat durumdaki köhnemiş sultanlığı yıkmış olsa da kendi içinde otoriter eğiliminde olan bir liderdi (The Brooklyn Daily Eagle, 11 November 1923). Bu kanı Amerikan kamuoyunda yaygın olsa gerek ki Mustafa Kemal Paşa'nın cumhurbaşkanı olarak

¹⁰ Mustafa Kemal Paşa Nutuk'ta bu konuya değinmekte ve Cumhuriyet'e karşı olan bir kesimin varlığından bahsetmektedir. Bu itibarla Cumhuriyet'in ilan hakkında Rauf Bey'in o dönem İstanbul basınına yaptığı açıklamaları oldukça sert bir dille eleştirmektedir (Atatürk, 1982, s. 819- 822).

¹¹ Mustafa Kemal'in bir nevi padişah olacağı türünden eleştiriler Cumhuriyet'in ilanının hemen ardından İstanbul basınında da görülmektedir. Nitekim Tanin gazetesinde Hüseyin Cahit Yalçın tarafından kaleme alınan bir makalede Mustafa Kemal şöyle eleştirilmektedir: “...Meclis yokken kabine nasıl değişir? Meclisin itimadını haiz olarak meclisin toplanmadığı zamanda hükümeti düşürmek hakkı padişahlara bile verilmemişti, şimdi o hak Reis-i Cumhura mı veriliyor...”. (Baran, 1999, s. 639).

¹² *The Casper Daily Tribune*'de çıkan bir haberde Ankara'daki yeni yönetimin idarî yapılanması hakkında şu bilgileri vermektedir: Diğer cumhuriyetlerin aksine “Ankara Cumhuriyeti” tek bir kuruma sahiptir, Milli Meclis. Bu meclis üç yetkiyi elinde bulundurur: Yürütme, Yasama, Yargı. 20 yaşın üstünde olan her kes oy kullanma hakkına sahiptir (The Casper Daily Tribune, 30 November, 1923).

seçilmesinin onun yönetim anlayışında önemli bir değişiklik yapmayacağı, zira Türklerin monarşi yönetimine zaten alışık olduklarından yeni cumhurbaşkanlığının da askeri bir diktatörlükten başka bir şey olmayacağı yorumu yapıyordu (The Brooklyn Citizen, 8 November 1923). Zira ülke yönetiminde bulunanların önemli bir kısmı asker kökenliydi ve bu durumun Mustafa Kemal'in otoriter gücünü canlı tuttuğu yorumu yapıyordu. Bu yorumlar ışığında Türkiye siyasetinde ortaya çıkan bu son değişikliklerin dünya tarafından daha çok kuşkuyla izlendiği aktarılıyordu (The Miami Herald, 30 November 1923). Öyle ki cumhuriyetin ilanı öncesinde Mustafa Kemal'den yer yer diktatör olarak bahsedilen haberler cumhuriyetin ilanı sonrasında da ABD basınında da görülmeye devam etmişti. 20 Kasım 1923 günü *Los Angeles Daily Times*'de çıkan "Müslüman Kamufleji" başlıklı yorumda bir zamanlar Cumhuriyet rejiminin insanlık yolunda ciddi bir ilerleme sağlandığının başlıca göstergesi olarak kabul edilirken son zamanlarda bu özelliğini kaybettiğini, birtakım diktatörlerin kendi amaçlarına daha iyi hizmet etmek amacıyla cumhuriyet üniforması giymeye başladıklarını bunun son örneğinin ise Türkiye'de ortaya çıktığı iddia edilmekteydi. Adı geçen gazete yeni Türk devletine ve onun yönetimine o kadar ön yargılıydı ki, Türk halkının özgür iradesiyle seçilen Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimlerini ve onun iradesini yok sayarak Mustafa Kemal Paşa'nın ayaklanma yoluyla hükümeti ele geçirdiğini yazmış, cumhurbaşkanlığı seçimini ise meclis tarafından atandı şeklinde değerlendirmişti. Haberin sonunda yer alan "Biz ve müttefiklerimizin savaştığımız şeylerin bu kadar çabuk terk edilebileceğine, 1918'de ateşkesin hemen ardından gelen görkemli günlerde kim inanırdı?" şeklindeki yorum esasında gazetenin bakışını açıkça ortaya koymaktaydı (Los Angeles Daily Times, 20 November 1923).

Diğer yandan Türkiye'nin cumhuriyet rejimini benimsemesi sonrası ABD basınında bu yönetim şeklinin uzun ömürlü olup olmayacağına yönelik kuşku da gazete sütunlarına yansımıştı. Öyle ki Osmanlı Devleti'nin "Avrupa'nın hasta adamı" olmasından cumhuriyete kadar olan sürecin ele alındığı uzun bir yazının sonunda Türkiye'nin yeni rejimle birlikte karmaşık bir durumun içerisinde olduğuna dikkat çekiliyor ve şöyle deniyordu:

"Tecrübesiz ve denenmemiş, üstelik birçok milletin petrol ve diğer konularda tavizler ele geçirmesiyle karşı karşıya kalan yeni "cumhuriyetin" akıbeti sorundur... Yeni Türkiye Cumhuriyeti doğdu, peki akıbeti ne olacak?" (Douglass Tribune, 30 November 1923).

Bu soruya paralel diğer bir yorumda ise Türkiye'deki yeni cumhuriyet rejiminin ne kadar devam edebileceğinin belirsiz olduğu, bilhassa İstanbul'da halkın bir kısmının nihai bir güç ve saltanat arayışında olduğundan da bahsedilmekteydi (Detroit Free Press, 2 December 1923).¹³

Kaleme alınan başka bir makalede ise cumhuriyetin ilanı ve Mustafa Kemal Paşa'nın cumhurbaşkanı olarak seçilmesindeki sürece değiniliyor ve cumhuriyetin ilanının mecliste tam bir katılımı ile gerçekleşmediği ifade ediliyordu. Yine

¹³ Cumhuriyet'in ilanı özellikle muhafazakâr kesimde endişe yaratmış, bu yeni rejimin uzun bir imparatorluk geçmişini arka plana atmakla kalmayıp Hilafet makamının önemini azaltarak İslami dünyadan kopuşa neden olacağı ihtimalini gündeme getirmiştir (Lewis, 1993, s. 262).

başbakanlıktan ayrılmış olan Rauf Bey'in muhalif tarafta yer alması ve ülkedeki muhafazakâr kesimin birtakım yenilikler nedeniyle Mustafa Kemal'e kızgın oldukları belirtiliyordu. Makalede ayrıca savaşın sona erip barışın tesis edilmesiyle bir süredir bekleyen muhaliflerin artık gerçek yüzlerini göstermeye başladıklarına da dikkat çekiliyordu (Evening Star, 9 December 1923).

Sonuç

Yukarıda ele aldığımız yazıda Türkiye'de Cumhuriyet rejimine gidiş ve Cumhuriyetin ilanının ABD basınına nasıl yansdığı üzerinde durulmuş, konuyla ilgili haber ve yorumlar kronolojik sırayla ve anlam bütünlüğü içerisinde özetlenerek metne dökülmüştür. Çalışmada Millî Mücadele süreci ve ABD – Türkiye ilişkileri hakkında çok kısa bilgiler verildikten sonra ana konu alt başlıklara ayrılarak işlenmiş, cumhuriyetin ilanının yansımaları ise üzerinde durulan temel konu olmuştur. Metinde de görüldüğü üzere çalışmanın asıl referans kaynaklarını ABD basını oluşturmakla beraber konu bütünlüğünün sağlanması ve birtakım olaylar arasında geçiş yapılabilmesi için süreç hakkında bilgi veren diğer kaynaklardan da yararlanılmıştır. Ayrıca çok sayıda ve farklı özellikte gazete incelenerek ele alınan konu hakkında olabildiğince doğru sonuca ulaşılmaya dikkat edilmiştir.

Mondros Mütarekesi sonrası başlayan işgaller milli egemenlik düşüncesini de tetiklemiş, Mustafa Kemal Paşa'nın liderliğinde giderek güçlenmiş ve 23 Nisan 1920'de Büyük Millet Meclisi açılması ile somut bir temele dayanmıştır. Gerek cumhuriyet rejiminin temellerini de oluşturan bu süreç gerekse Cumhuriyetin ilanı ABD basınında konu olmuş, lehte ve aleyhte olmak üzere çok sayıda haber ve yorum yayımlanmıştır. Uzun bir süre işgallere alkış tutan ve Türk Milli Hareketini isyancılar olarak gören ABD basını zamanla az sayıda da olsa Türkiye'deki gelişmelerle ilgi birincil kaynaklara dayanarak doğru bilgiler vermiştir. Nitekim başlangıçta Milliyetçileri Bolşevik rejimine yakın olarak değerlendiren ABD basını daha sonra Mustafa Kemal Paşa'nın, Türk Milli Mücadelesinin kendine özgü bir hareket olduğu yönündeki açıklamalarına yer vermiş, Ankara'nın diplomatik manevrası olduğunu kaydetmeye başlamıştır.

İlerleyen dönemde Milli Hareket'in kazandığı askeri başarılar Ankara'ya gelen yabancı muhabir sayısının artmasına neden olacak ve Ankara Hükümeti'nin yönetim anlayışıyla ilgili daha ayrıntılı bilgiler ABD gazetelerinde yer almaya başlayacaktır. Bu süreçte özellikle Mustafa Kemal Paşa ABD basınına verdiği röportajlarda Büyük Millet Meclisi Hükümeti'nin Batı modelini temel aldığını belirterek, meclis ve halk egemenliği kavramını sürekli vurgulamış ancak cumhuriyet ifadesini kullanmamaya özen göstermiştir. Hatta Mustafa Kemal Paşa ve Ankara'daki bazı yetkililer tarafından Amerikan gazetelerine yapılan açıklamalarda yeni Türk devletinin yönetim şeklinin cumhuriyet olmayacağı, mevcut hükümet şeklinin aynen devam edeceği belirtilmiş ve zamanın koşulları içerisinde cumhuriyet fikri yine dile getirilmemiştir.

Her ne kadar Cumhuriyet'in ilanına kısa bir süre kala Mustafa Kemal Paşa Viyana'daki bir gazeteye yaptığı açıklamada ilk kez Türkiye'nin cumhuriyetle yönetileceğini açıkça belirtmişse de bu açıklamadan yaklaşık bir ay önce ABD basınında Ankara Hükümeti'nin cumhuriyete doğru ilerlediğine yönelik ifadeler yer almaya başlamıştı. 29 Ekim 1923'te cumhuriyetin Büyük Millet Meclisi'nde ilan

edilmesinin ardından ise ABD basını gerek haber başlıklarında gerekse haber detaylarında Mustafa Kemal Paşa'yı ön plana çıkarmış ve onun geçmişteki başarılarına da değinerek bu süreçteki etkin rolünden bahsetmiştir. Ancak yeni rejimin onun cumhurbaşkanlığında otoriter bir yapıya dönüşeceği ve ülke içindeki muhalif oluşumlar nedeniyle cumhuriyet rejiminin uzun ömürlü olmayabileceği yönünde yorumların da basında sıklıkla yer aldığı dikkati çekmektedir. Şüphesiz ki ABD basınının bu yaklaşımında Amerikan kamuoyunun Türkiye'de Cumhuriyetin ilanını Türk Milletinden beklenmeyen bir değişim olarak görmeleri ve Türklerle ilgili köklü ön yargıları büyük rol oynamıştır.

Extended Abstract

The concept of popular sovereignty, which was emphasized both in the congresses period and in the Grand National Assembly during the National Struggle, was actually a sign of the process that would turn into the Republic after the great victory. The idea of the Republic, however, was not mentioned in that period as the integrity of the homeland and the national independence were prioritized. Thus, Anatolian movement could be limited to the concept of national sovereignty until the proclamation of the Republic. That period which was followed closely by many countries, was also observed by United States of America which emerged as a great power. U.S press released the news about the foundation process of the Republic of Türkiye together with the other developments in Anatolia to American public with various comments. By the military successes of the National Movement, the number of foreign correspondents coming to Ankara increased, and the statements made by important figures, especially like Mustafa Kemal Pasha, to American newspapers about the management approach of the Ankara Government began to increase. Throughout that period, the figure whose name most remained on the agenda in the domestic and foreign public opinion regarding Türkiye was Mustafa Kemal Pasha the founding father of the new regime. In the beginning, while he did not use the word "Republic" in his statements to U.S press about Ankara government, he stood aloof from this regime and carried out the cautious policy followed before the proclamation of the Republic. On the other hand, while Entente Powers was putting forward the danger of Bolshevism for National Struggle movement, warning statements from Ankara that kept this danger alive were reflected in newspaper columns. Even after the Turkish victory and Lausanne Peace Conference, Mustafa Kemal Pasha did not talk about a republican administration for a while. Some officials in Ankara also stated to American newspapers that the government of the new Turkish state would not be a republic, and the current form of government would remain the same, so the idea of a republic was not mentioned under existing conditions. Shortly before the proclamation of the Republic, he made it clear in his statement to a newspaper in external media that Türkiye would be governed by a republic. Nevertheless, there were also comments in the US press that the Ankara Government was advancing towards the republic a month before this announcement. The proclamation of the Republic in October 1923 and naming the regime officially were interpreted in American newspapers with praise but sometimes with concern. Although Mustafa Kemal Pasha was praised for his

warfare and diplomatic skills in US press, he was partly mentioned as a dictator both before and after the proclamation of the Republic. According to the news stories, Türkiye might turn into an authoritarian regime under the presidency of Mustafa Kemal and Republic of Türkiye might not be long-lived due to the dissidents on shore and disagreements in Mustafa Kemal's inner circle. Thus, it can be said that the US press approached the regime change in Türkiye with quite doubtful and hesitant.

Kaynakça**Sürekli Yayınlar**

Asia
 Buffalo Courier
 Chicago Tribune
 Daily Ardmoreite
 Daily News
 Democrat and Chronicle
 Detroit Free Press
 Douglass Tribune
 El Paso Times
 Evening Despatch
 Evening Public Ledger
 Evening Star
 Every Evening
 Lincoln Journal Star
 New York Herald
 New York Tribune
 Norwich Bulletin
 San Francisco Chronicle
 St. Joseph News-Press
 Star-Gazette
 The Boston Globe
 The Brooklyn Citizen
 The Brooklyn Daily Eagle
 The Casper Daily Tribune
 The Evening Journal
 The Evening Star
 The Fort Wayne Journal
 The Great Falls Tribune
 The Kentucky Post and Times-Star
 The Los Angeles Times
 The Miami Herald
 The Miami News
 The Morning Post
 The New York Times
 The Ogden Standard Examiner
 The Philadelphia Inquirer
 The Salt Lake Tribune
 The San Francisco Examiner
 The Washington Post
 The Washington Times

Diğer Kaynaklar

Akbulut, D.A. (2002). *Saltanatın kaldırılması ve sonuçları, Türkler* (C. 16, s. 648-655). Ankara: Yeni Türkiye Yay.

- Armaoğlu, F. (1991). *Belgelerle Türk-Amerikan münasebetleri*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay.
- Atatürk, Mustafa Kemal (1981). *Nutuk* (Cilt I). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Atatürk, Mustafa Kemal (1982). *Nutuk* (Cilt II). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Atatürk'ün Sırdaşı Kılıç Ali'nin anıları*. (2007) (H.Turgut, der.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yay.
- Baytok, T. (1970). *İngiliz kaynaklarından Türk Kurtuluş savaşı*. Ankara: Başvur Matbaası.
- Bryson, T.A. (1977). *Amerikan diplomatic relations with they Middle East, 1784-1975: A sureye*, New Jersey: The Scarecrow Press.
- Burke, B. (2013). *Tarih ve toplumsal kuram* (Tuncay M. çev.). İstanbul: Türk Vakfı Yurt Yay.
- Duru, O. (2001). *Amerikan gizli belgeleriyle Türkiye'nin kuruluş yılları*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yay.
- Eroğlu, H. (1989). Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanı. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 16(6), 7-26.
- Erol, M. *Osmanlı İmparatorluğu'nun Amerika Birleşik Devletleri ile yaptığı ticaret antlaşmaları*. Konya: (bty).
- Kansu, M.M. (1986). *Erzurum'dan ölümüne kadar Atatürk'le beraber*. (Cilt I) Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Kinross, L. (1994). *Atatürk, bir milletin yeniden doğuşu* (Sander, N. çev.). İstanbul: Altın Kitaplar.
- Köprülü, O. F. (1987). Tarihte Türk- Amerikan münasebetleri. *Bellekten*, C. (2/200) s. 927-945.
- Kuran, E. (2002). Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu. *Türkler*, C. 16, Ankara: Yeni Türkiye Yay., 611-619.
- Kurat, A. N. (1959). *Türk Amerikan münasebetlerine kısa bir bakış*. Ankara: Doğu Matbaası.
- Lewis, B. (1993). *Modern Türkiye'nin doğuşu*. (Kıratlı, M. çev.). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay.
- MacMillan, M. (2004). *Paris 1919, 1919 Paris Barış Konferansı ve Dünyayı Değiştiren altı ayın hikayesi*. (Dişbudak, B. çev.). Ankara: ODTÜ Yay.
- Özkan, K.(2016). *Millî Mücadele dönemi Türk-ABD ilişkileri*. İstanbul: Ötügen Neşriyat.
- Öney, C. (2011). Ermeni meselesinin oluşumunda ABD'nin rolü nasıl başlamıştır? *History Studies (ABD ve Büyük Orta Doğu ilişkileri özel sayısı)*, Cilt: 3, 229-244.
- Sonyel, S. (1987). *Türk Kurtuluş Savaşı ve dış politika I*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay.
- Şimşir, B. N. (1985). Ermeni propagandasının Amerika boyutu üzerine". *Tarih boyunca Türklerin Ermeni toplumu ile ilişkileri sempozyumu (8-12 Ekim 1994, Erzurum)*. Ankara, 79-124.
- Şimşir, B. N. (2005). *Ermeni meselesi 1774-2005*. Ankara: Bilgi Yay. *Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi*.
- Ulubelen, E (1967). *İngiliz gizli belgelerinde Türkiye*. İstanbul: Yayıncılık Matbaası.
- Zürcher, E.J (1987). *Millî Mücadele'de İttihatçılık*. (Salihoglu, N. çev.). İstanbul: Bağlam Yay.

EKLER

Modern Turkey Developing Into a Republic in Fact

BY THE MARQUISE DE FONTENAY.

Turkey is rapidly developing into a republic, and the newly elected grand national assembly, which met last week and which is engaged in the task of modifying the constitution, has practically decided upon the principle of collective cabinet responsibility to the so-called bash-vekil, or president of the council of commissaries, and to parliament. The bash-vekil is no other than Mustapha Kemal Pasha, who has been endowed by his countrymen with the additional title of "Ghazi," that is to say, "The Victorious," and who is assuming a position which, save in name, is that similar to the president of a republic, and who is finding in the premier designate, Fethi Pasha, an obedient tool.

The present occupant of the throne at Stamboul has been restricted to a purely ecclesiastical role as caliph, and has no voice whatsoever in the policies or temporal administration of the country, while the grand national assembly has just resolved upon a constitutional measure rigorously excluding all members of the "former imperial family" (sic) from every civil, military or naval office and from election as deputies of the assembly or as municipal dignitaries. There are a very large number of these princes, who, until the overthrow of the de jure sultan, Mehmed VI, and thirty-seventh sovereign of the Osman dynasty, occupied high and well paid offices in the army and in the navy, and who were, moreover, in the enjoyment of fat civil list allowances from the imperial treasury, all of which have ceased. They will now be forced to seek means of livelihood in foreign countries, and Prince Zia, heir presumptive to the caliphate, deprived of his rank and pay as general of the Ottoman army, will be reduced to earning his daily bread as a dermatologist, being a very clever physician who has specialized in diseases of the skin.

The actual caliph, whose office is an anomaly since it has been deprived by the present Turkish regime of its temporal sovereignty, and the religious validity of which had always been questioned by the orthodox on the ground that the caliphate is, by canon law, restricted to direct or collateral descendants of the prophet, and that the Osman dynasty has never had any relation with his family in ancient or modern times, but is descended from a tribe that were among the bitterest enemies of the founder of Islam, is liable at any moment to be given his walking papers by the new republic and sent to follow his elder brother, Sultan, Mehmed VI, into his Swiss exile. If so, he may be able to earn a modest income as a professional pianist, painter or as a drawing master, several of his pictures having been accorded the honor of exhibition at the Paris annual Salons. Whether his artistic efforts would receive equally flattering appreciation from the Salon authorities when he is no longer a prince in the immediate line of succession to the Ottoman throne, but merely a member of a dethroned dynasty, working for a living, is quite problematical.

Moy Hall, in Invernesshire, where King George is spending the present week for the shooting, as a guest of MacKintosh, chieftain of the historic Clan Chattan and head of all the MacKintoshes as well as one of the greatest land owners in Scotland, is a grand old place where Prince Charles Stuart, the young pretender, sought refuge after his defeat at the battle of Culloden in 1746. Bent on his capture, Lord Loudoun set out from Inverness at the head of a body of royal troops. But the young prince got clear away through the stratagem of the chieftain's wife. She instructed one of her few remaining retainers to gather every available man and to post them in the woods through which the road from Inverness to Moy Hall passed. These men, by firing their guns and by imitating the war cries of the various Jacobite clans, led Lord Loudoun into believing that

the Highlanders were present in considerable strength, and fearing to risk an engagement, with what he was convinced were his inferior forces, he ordered his men to right about face, and hastily marched them back to Inverness.

Moy Hall is beautifully situated on the shores of the loch of that name and is full of historic relics, including three famous swords, one given by Pope Leo X to King James V, and by him, to the MacKintosh of his day; another was worn by Claverhouse at the battle of Killiecrankie, while the third belonged to Charles I and was presented by that ill-fated monarch to the chieftain of the clan of his time. There are also the young prince's drinking cup and walking stick.

It seems that the Norsemen, in the ninth century, on invading the north-east corner of Scotland, found the country from Duncansby Head to Ross to be known as Cattuv, from its occupants, the Cattaich. The newcomers called the district "Cattins," settled there and intermarried with the natives. From among them arose a missionary who did an immense amount of work in converting the pagans of that portion of Scotland to Christianity, and who was subsequently canonized as St. Cattan. His son, Gillicattan, celebrated as a warrior, emigrated to Inverness and gathered around him a large following, including the MacKintoshes, the MacGillivrayes, the MacLeans and others. The mixed clan becoming known as the Clan Chattan, after its leader. Since then, there have been twenty-eight chiefs of Clan Chattan, the present lord of Moy Hall being the twenty-fifth owner of Moy. One of them figures in Sir Walter Scott's novel, "The Fair Maid of Perth." Another, William MacKintosh, fifteenth chieftain of the clan, was beheaded under the most extraordinary circumstances, portrayed on a magnificent old tapestry adorning the principal drawing room at Moy. In 1548, the Earl of Huntly and Lord Moray sought to crush the MacKintoshes, who had risen against the Gordons. Lord Huntly, then all-powerful at court, secured a capital sentence for the MacKintosh, and then left for France with the Queen Mother, MacKintosh to save his clan from savage and extermination by fire and sword resolved to submit himself, and made his way alone to Countess Huntly, thinking that she would be a peacemaker. He met her in the kitchen and she said, "MacKintosh, you have offended the Gordon" (that is to say, the Earl of Huntly) "so deeply that the Mass sworn by his father's soul, that he will never pardon the MacKintoshes until he has brought your head to the block."

"I would stoop even to that," said MacKintosh, "for the safety of my father's house and clan," and so saying, he placed his neck upon the kitchen block, thinking that the countess would be satisfied by this token of submission. But without a moment's hesitation she seized a meat chopper, lying within her reach, and struck off his head.

The twenty-third chieftain, Aeneas MacKintosh, had a barony conferred upon him by George III, which became extinct with his death, his other honors and estates passing to his younger brother, who was member of the legislative council of Canada. Nor was this the only association of the MacKintoshes with Canada. For the only son of the present chieftain, namely, Capt. Angus Alexander MacKintosh of the Royal Horse Guards, after being badly wounded at the front in France, joined the staff of the Duke of Devonshire at Ottawa and there fell in love with and married Lady Maud Cavendish, eldest daughter of the governor general. It may be recalled that he succumbed to an attack of influenza while on a visit to Washington, while his wife, Lady Maud MacKintosh, was convalescing from the birth of her baby daughter at Rideau Hall at Ottawa. The chieftain's wife, who, in accordance with Highland custom, bears the courtesy title of "Lady" MacKintosh, is the daughter and heiress of Edward Richard of Plas Newydd in Glamorganshire, who left her a very large fortune, including a considerable interest in the Cardiff docks.

Ek 1: Evening Star, August 29, 1923.

Angora Vote Makes Turkey a Republic; Kemal Pasha Is Elected First President

CONSTANTINOPLE, Oct. 29. (Associated Press).—The National Assembly at Angora has voted the establishment of the Turkish Republic. Mustapha Kemal Pasha has been unanimously elected President.

The Assembly accepted the constitutional amendments proposed without opposition and loudly cheered the republic.

The influential Popular Party at a meeting previously held accepted Mustapha Kemal's proposal to proclaim a Turkish republic and for the election of a President, who would be empowered to nominate a Premier. The party also accepted the following proposals by Kemal:

The language to be Turkish; the re-

ligion Islamism; the President of the republic to be elected by the Deputies for a term of four years, eligible for re-election; the President to be the Chief of State, with the right to preside over both the Council of Ministers and the Grand National Assembly; the President to nominate the President of the Council of Commissars, who will choose his own colleagues, to be submitted to the Assembly for approval.

The Turkish constitution was so amended within the last few months that the proclamation of a republic was merely a matter of form. It provided that Turkey should be proclaimed a republic, with a President elected for a period of four or five years.

The title of president of the Grand National Assembly has been held by Mustapha Kemal, who also holds the post of commander-in-chief of the army.

Archbishop Hayes Urges All Catholics to Use The Manual of Prayers. Murphy Co., Baltimore.—Adm.

Ek 2: The New York Times, October 30, 1923.

THE EVENING STAR, WASHINGTON.

Republic of Turkey Declared; Kemal Made First President

Nationalist Leader's Own Proposal Accepted.

Assembly Retains Power to Choose Ruler.

By the Associated Press.

CONSTANTINOPLE, October 30.—The national assembly at Angora has voted for the establishment of the Turkish republic. Mustapha Kemal Pasha has been unanimously elected president.

The assembly accepted the constitutional amendments proposed without opposition and loudly cheered the republic.

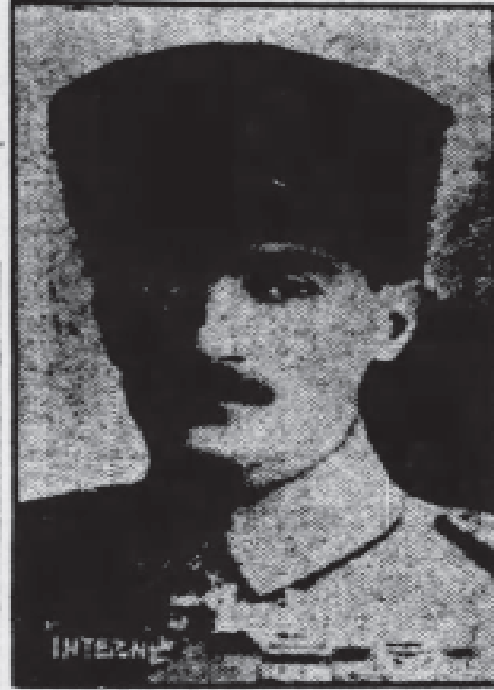
The influential popular party at a meeting previously held accepted Mustapha Kemal's proposal to proclaim a Turkish republic and for the election of a president, who would be empowered to nominate a premier. The party also accepted the following proposals by Kemal:

The language to be Turkish, the religion Islamism, the president of the republic to be elected by the deputies for a term of four years, eligible for re-election; the president to be the chief of state, with the right to preside over both the council of ministers and the grand national assembly; the president to nominate the president of the council of commissars, who will choose his own colleagues, to be submitted to the assembly for approval.

The title of president of the grand national assembly has been held by Mustapha Kemal, who also holds the post of commander-in-chief of the army.

Kemal Pasha was credited with being largely responsible for the defeat of the British expeditionary forces at Gallipoli, and it was under his direction that the Turkish army gained its tremendous victories over the Greeks. His was the controlling hand of the Turkish delegation at the Lausanne conference for the settlement of the Greco-Turkish war, and here again the Turkish victory was admitted to be almost complete.

Mustapha Kemal Pasha is described

MUSTAPHA KEMAL PASHA

as a cold, stern man, unbending in his determination and thus far relentless in pursuit of those things which pertain to the advancement of his country to the position of a great power.

Ismet Pasha has accepted the offer of Mustapha Kemal Pasha, president, to form a new cabinet.

Ismet was an outstanding figure at the Lausanne conference and was largely instrumental in bringing about the freedom of Turkey from control by the powers.

Ek 3: Evening Star, October 30, 1923.

Ek 4: Chicago Tribune, October 30, 1923.

Ek 5: TheTribune, November 06, 1923.

REPUBLIC VOTED BY TURKS WITH KEMAL AT HEAD

National Assembly at
Angora Unanimous in
Naming Militant Leader
President

Proclamation Follows Recent
Amendment to Constitu-
tion; New Executive, Now
Commander-in-Chief

CONSTANTINOPLE, Oct. 29 (By
the Associated Press).—The National
Assembly at Angora has voted the es-
tablishment of the Turkish Republic.

Mustapha Kemal Pasha has been
unanimously elected President.

The assembly accepted the Constitu-
tional amendments proposed without
opposition, and loudly cheered the re-
public.

President of Turkey

MUSTAPHA KEMAL PASHA

The National Assembly at Angora yesterday
voted the establishment of a republic for
Turkey, and unanimously chose Kemal as pres-
ident.

Ek 6: The Philadelphia Inquirer, October 30, 1923.

Ek 7: The Morning Post, November 13, 1923.